

Középkori könyvek búvkörében

A könyvhét alkalmából a köztársasági elnök különdíját kapta Kálmáncsehi Domonkos váradi püspök 1492-es misekönyvének hasonmás kiadása, amely Schöck Gyula munkáját dicséri. A szekszárdi könyvművész nevéhez nyolc olyan fakszimile fűződik, amelyet a Vatikán könyvtárában őriznek. A nyolcadikat áprilisban Sulyok Tamás négy szemközti audiencián nyújtotta át öszentségének: a Képes krónika pápai címerrel megnyomott, fehér kecskebőrbe kötött díszmásolatát.

Riport | Szijjártó Gabriella | 2024. 06. 24.

Forrás: Schöck ArtPrint

Az országban kevesen mondhatják el magukról, hogy a Pray-kódexben megkereshették és elolvashatták a 136. levélen az első összefüggő magyar nyelvemléket, a Halotti beszéd és könyörgést: „Látjátuk feleim szümtükhel, mik vogymuk: isá, por és homou vogymuk...” Nekem két évvel ezelőtt megadatott.

Hirdetés

Természetesen nem az eredeti kódexet üthettem fel az őrzőhelyén, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Kézirattárában, hiszen az ott lévő különleges kincseket látni, pláne érinteni csak nagyon indokolt esetben, nagyon keveseknek engedélyezik; kiállításon is csak ritkán szerepelnek. Az említett Pray-kódexen túl a többiek is – köztük a vizsolyi biblia, Anonymus Gesta Hungarorum, a Képes krónika, Mátyás király könyvtárának 37 corvinája, a Himnusz, a Szózat és a Nemzeti dal eredeti kézírata – speciális hőmérsékleti és fényviszonyokat, páratartalmat igényelnek, nem beszélve a biztonságos őrzésükről!

Szóval a teljes igazság az, hogy éppen akkor nyertem bebocsátást a restaurálóműhelybe, amikor a Ferenc pápának korábban készített díszmásolat „másodpéldányán” dolgoztak a szakemberek, a nemzeti téka saját részére. Így is felemelő érzés volt!

A Képes krónika díszmásolata. FOTÓ: Borni Márton

ben Ader János köztársasági elnök az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus idején Budapestre érkező szentatyának. A kéziratgyűttes eredetijét a pozsonyi káptalan adományozta a könyvtárnak 1813-ban, és a kódexet Pray György jezsuita történésről nevezték el, aki először adott hírt róla 1770-ben. A pápai ajándék igazi mestermunka azért is, mert a Pray-kódex eredetileg nem egy díszkötet, hanem mindennapos használatra szánt, latin nyelvű liturgikus kódex. A mestermű létrehozásáról dokumentumfilm készült *Látjátok feleim...* címmel, valamint a részt vevő 31 szakember elismerő oklevelet kapott.

A hasonló ritkaságokat a világ minden pontján hét lakat alatt őrzik – ugyanakkor, a kor kihívásainak eleget téve, egyre több kerül fel online felületekre.

A Széchényi könyvtárnak törvényileg meghatározott feladata az is, hogy gyűjteményét a megfelelő formában digitalizálja, tematikus honlapokon elérhetővé tegye bárki számára.

Az OSZK épületének nyolcadik emeletén mintegy ezer négyzetméteren működik Közép-Európa legnagyobb és legjelentősebb központi digitalizáló központja, amelynek kapacitása mára elérte az egymillió oldalt havonta. Ez bizony rendkívül fontos kiindulópontja annak is, hogy a ritka, becses kiadványokból reprintek és facsimilék készüljenek.

– A reprint és a faksimile könyv gyártása között óriási a különbség – magyarázza Schöck Gyula, aki nem a nemzeti könyvtár munkatársa, de számos megbízást kapott már tőlük. – A reprint tulajdonképpen nem más, mint az újranyomtatás; a faksimile viszont – a fac simile, azaz tedd hasonlóvá latin szóból eredően – újraalkotást, másolást jelent. Ez utóbbi során a kötéstől az íráshordozón át a színekig követjük az eredeti dokumentumokat.

A szekszárdi könyvművész jó ideje már csak facsimilét készít, átszellemült rajongással tud mesélni róluk. Az első alkotása? Hosszas tervezés és próbálkozás után 2008 őszére, Janus Pannonius újratemetésére, a pécsi püspökség megrendelésére elkészült Janus Pannonius Sylva Panegyrica ad Guarinum Veronensem (Janus Pannonius pécsi püspök dicsőítő éneke veronai mesteréhez, Guarinóhoz) című, 1518-ban kiadott kötetének hasonmás kiadása. Ez a mesteri másolata jutott el először a Vatikán könyvtárába.

Schöck Gyula könyvművész

A következő évben a pécsi egyházmegye ezeréves évfordulójára saját vállalkozásában adta ki a XV. századi pécsi misekönyv (Missale secundum morem Alme Ecclesie Quinqueecclesiensis) hasonmását. A bőrkötéses, veretekkel ellátott, lapélein aranyozott, mives kötetből ötszáz számozott példány készült, a legelső XVI. Benedek pápa kapta. A faksimile érdekessége, hogy ebből a könyvből mára mindössze négy darab maradt fenn, de mind a négy hiányos. A Széchényi könyvtár szíves engedélyével pótolhatták a pécsi példány hiányzó négy oldalát.

– Eddig összesen nyolc, általam készített faksimile található a Vatikánban, ebből kettőnek az átadásán személyesen is jelen lehettem. A pécsi misekönyvvel 2009-ben elkísérhettem Mayer Mihály akkori megyés püspököt a szentatya audienciájára, majd három évvel később ismét ott voltam őszentsége közelében, ráadásul a feleségemmel és a két gyermekemmel együtt, amikor Udvardy György megyés püspök átnyújtotta a katolikus egyház fejének a Budapesti Concordantiae Caritatis facsimiléjét. Ez utóbbi kiadvány a budapesti (ahogy neve is mutatja) Piarista Könyvtárban őrzött és leggazdagabban illusztrált középkori kézirat alapján készült.

Sulyok László köztársasági elnök látogatása Ószentségénél

A nyolcadik a Képes krónika díszmásolata, amit áprilisban Sulyok Tamás köztársasági elnök négyszemközti audiencián adott át Ferenc pápának. Az OSZK idén tervezi díszes, művészi faksimile kiadásban megjelentetni a nevezetes kódexet, így a különleges pápai ajándék e sorozat első nyomata lett.

A Képes krónika hazánk középkori történelmének egyik legfontosabb, kalandos sorsú forrása. A Nagy Lajos király uralkodása idején keletkezett, gazdagon illusztrált kódexet 39 nagyobb, további 99 iniciáléba, valamint 4 medalionba foglalt kép ékesíti, emellett ornamentális díszítésekkel is ellátták, 82 lapján lapszédész is található.

– Az elmúlt évtizedben rengeteget fejlődött a digitális fényképezés és rögzítés, és ebben az OSZK műhelye világszínvonalú. Bár a Képes krónikát már korábban digitalizálták, most újrafényképezték az egészet, így sokkal nagyobb felbontású és sokkal részletgazdagabb fotókkal dolgozhattam – magyarázza Schöck Gyula.

Részlet a budapesti Concordantiae Caritatisból

Hogy mit csinált utána a könyvművész? A digitális utómunkák során az eredeti kódex pergamenlapjain lévő látvány visszaadására törekedett, minimalizálva az optikai torzítást. Vegyük például az aranszínt! A Képes krónikának szinte valamennyi oldala aranyozott, ilyenkor bizony minden aranszínű pöttyöt, minden ruharedőcsíkot újra meg kell rajzolni, és ezt úgynevezett hideg fóliával ötödik színeként nyomják rá a különleges papírra.

– Az enyém egy sok ücsörgéssel járó, türelmet igénylő hivatás. Ha az ember nekikezd egy oldalnak, azt nem lehet abbahagyni és később folytatni, különben bizonyosan kimarad néhány részlet korrigálása. A díszbemutatón, hacsak tehetik, egymás mellé helyezik az

„...k vagy megtartsuk, és a kepek egyes részletei is sérültek az evszázadok során. Az én véleményem az, hogy mindig a könyv jelenlegi állapotát kell figyelembe venni, olyan mértékű lehet csak a beavatkozás, ami bizonyosan nem torzít. Magyarul: sérült képet soha nem „javítunk”, az egyértelmű aranyozást felfrissíthetjük.

Nem szokta számolni az időt, de nemrég kíváncsiságból megmérte. A New Yorkban őrzött Kálmáncsehi Domonkos-misekönyv egyik különösen bonyolult oldalán 26 órát ügyködött.

A pécsi misekönyv egyik csodálatos oldalpárja. FOTÓ: Schöck ArtPrint

„Finita Bude anno Domini MCCCCLXXIII in vigilia penthecostes: per Andream Hess.” Azaz: befejeződött Budán az Úr 1473. esztendejében pünkösöd előestéjén Hess András által. A Budai krónika utolsó mondatával kezdődik a magyar nyomdászat története. A hetven levelet, ebből 133 nyomtatott lapot tartalmazó krónika feltételezhetően 200-250 eredeti példányából mindössze tíz maradt fenn a világon, e köteteket Szentpétervártól Princetontig a világ híres könyvtáraiban, Magyarországon az OSZK-ban és az ELTE Egyetemi Könyvtárban őrzik. Több történeti mű összeolvasztása révén jött létre a magyarok krónikája, a honfoglalástól Hunyadi Mátyás uralkodásának eseményeiig regél nekünk (innen a Chronica Hungarorum cím).

A magyarországi könyvnyomtatás szorgalmazója Vitéz János esztergomi érsek lehetett. Feltehetően az ő megbízásából kereste fel Kárai László budai prépost, alkancellár Mátyás

ismeretlen. S ion! Nenany esztendo muiva a nyomda megszunt, mess tovabbi sorsa pedig ismeretlen.

Tavaly a Budai krónika, azaz a Magyarországon nyomtatott első könyv kiadásának 550. évfordulójára a Széchényi könyvtár újra megjelentette a gyűjteményében őrzött példány latin nyelvű hasonmását, Farkas Gábor Farkas művelődéstörténész és Varga Bernadett irodalomtörténész szerkesztésében, valamint Schöck Gyula gondozásában. Azért „újra”, merthogy korábban már kétszer készült hasonmás kiadás róla: 1900-ban és 1973-ban.

A Képes krónika díszmásolata. FOTÓ: Borni Márton

Könyvművész. – A takszimile a magyar revidealt fordítással, egy, a mu törteneletoi szóló, átfogó tanulmánnyal és egy részletes angol nyelvű ismertetővel kiegészítve jelent meg. A jubileumi évszámnak megfelelően 550 példányban: ebből 350 bibliofil példány gépi kötéssel, borítóján Hess András betűinek felhasználásával, arany prégnomással, a kísérőkötettel együtt mives fatokba került. A 200 gyűjtői példány fatáblás kézi kötéssel, az elő- és a hátlap egy korabeli borítóról vett vésetminta felhasználásával, vakdombornomással készült. Mind a nyomdai előkészítés, mind az anyagválasztás folyamán messzemenően igyekeztünk visszaadni az eredeti kötet élményét. A Tokaj-Hegyalja borvidék erre az alkalomra készített különleges nedűje egészítette ki az új kiadást, amelynek címkéjén feltűnt a nevezetes zárórész latinul.

A hasonmás könyvek jó befektetésnek számítanak. Az értékük növekedését az garantálja, hogy a gyártó cégek szavatolják: a meghirdetett példányszámnál több nem fog készülni belőlük. A Budai krónika bibliofil változatának ára 40 ezer forint volt, a gyűjtői változaté 130 ezer – azért a múlt idő, mert gyorsan elkapkodták mind az 550-et.

Egyébként amikor Ferenc pápa tavaly április végén többnapos apostoli látogatást tett hazánkban, az újonnan kiadott Budai krónika díszmásolata is helyet kaphatott a hivatalos pápai ajándékok sorában.

– Őszentségének fehér bőrbbe kötve illik adni könyvet, ezért szereztünk hozzá fehér kecskebőrt, és korhű, aranyozott rézveretekkel meg öt féldrágakővel díszítettük – sorolja a könyvművész.

A köztársasági elnöki különdíjas Kálmáncsehi-imakönyv

Hosszúra nyúlna a lista, ha Schöck Gyula facsimiléinek rangos díjait mind felsorolnánk. Álljon itt a legutolsó: a napokban, a 95. Ünnepi Könyvhét alkalmából a köztársasági elnök különdíját kapta Kálmáncsehi Domonkos váradi püspök Párizsban őrzött, 1492-es misekönyvének hasonmás kiadása. A Nemzetstratégiai Kutatóintézet megbízásából készített könyvet áprilisban mutatták be a nagyközönségnek, de előtte 2023 decemberében Szász Jenő, az intézet elnöke személyesen átadott egy példányt Ferenc pápának (ez lett a hetedik Schöck-munka a Vatikánban).

Kálmáncsehi Domonkos könyvtárából négy kódex maradt fenn, melyeket Magyarországon készítettek és reneszánsz stílusban díszítettek; a négyből három külföldön található. Két évvel ezelőtt elkészült a New Yorkban őrzött, breviáriummal egybekötött misekönyv faksimile válogatása, most pedig a párizsi hasonmás kiadása, és már folynak a tárgyalások a Zágrábban és az OSZK-ban őrzött kódexek facsimiléjének elkészítéséről is.

... mellett, szemüveg nélkül csinálta az eredetit. Nekem ez maga a csoda, ez a hivatásom és a hobbim, s bár most már nyugdíjas vagyok, amíg élek és bírom, ezt szeretném csinálni.

könyvritkaság

művész

kódex

Újság előfizetés

Kapja meg a legjobb történeteket a postaládájába!

Digitális lap

Nyomtatott lap

hétfő
júl. 1

28° 18°

Friss hírek

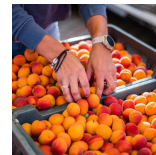
Közélet

Otthonfelújítási program

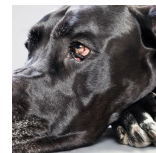
Közélet

Jó kajszibarack-szezon

Közélet

Elpusztult a világrekorder eb

Hírlevél feliratkozás

Kapja meg a legjobb történeteket a postaládájába!

Ezek is érdekelhetnek

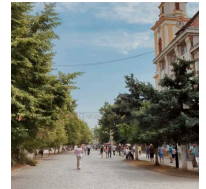
Nagy a baj: Amerika csapatokat küld az orosz határhoz

ORIGO

Négyen verték össze kegyetlenül, mert magyar

ORIGO

Dudás Miki: Kölcsönkenyér visszajár!

BORSONLINE

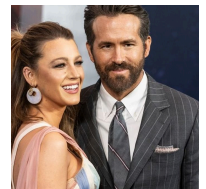
Óriási győzelmet aratott Marine Le Pen és a jobboldal a francia választáson, Macron hatalmasat bukott

ORIGO

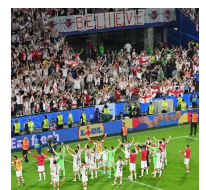
Ryan Reynolds és felesége Blake Lively rétsági származású vállalkozó napszemüvegeit viseli

NOOL

Elképesztő, mi történt az Eb meglepetéscsapatának búcsúja után

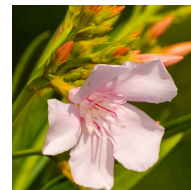
ORIGO

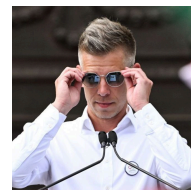
A leander tápoldatozása: ezzel a trükkel ontani fogja a virágokat

LIFE

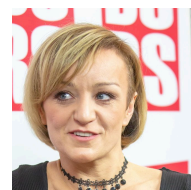
Felfüggesztette a Facebook annak az MCC-s diáknak az oldalát, aki kritikusat kommentelt Magyar Péter posztja alá

MANDINER

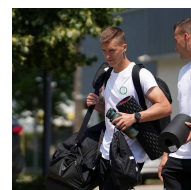
Bereczki Zoltán felesége kitalált, fejlemény a Szandi-botrány kapcsán

BORSONLINE

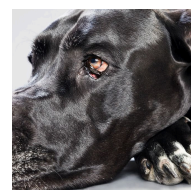
Váratlan játékos bukkant fel az edzőtáborba induláskor a Paksi FC-nél

TEOL

Elpusztult a Guinness-rekorder kutya (videó)

SZABADFÖLD

Regionális hírportálok

Bács-Kiskun - baon.hu

Baranya - bama.hu

Békés - beol.hu

Borsod-Abaúj-Zemplén - boon.hu

Csongrád - delmagyar.hu

Dunaújváros - duol.hu

Fejér - feol.hu

Győr-Moson-Sopron - kisalfold.hu

Hajdú-Bihar - haon.hu

Heves - heol.hu

Jász-Nagykun-Szolnok - szoljon.hu

Komárom-Esztergom - kemma.hu

Nógrád - nool.hu

Somogy - sonline.hu

Szabolcs-Szatmár-Bereg - szon.hu

Tolna - teol.hu

Vas - vaol.hu

Veszprém - veol.hu

Zala - zaol.hu

Közélet

mandiner.hu

magyarnemzet.hu

szabadfold.hu

hirtv.hu

origo.hu

Gazdaság

vg.hu

figyelo.hu

agrokep.hu

Magazin

astronet.hu

automotor.hu

lakaskultura.hu

likebalaton.hu

mindmegette.hu

travelo.hu

dietaesfitnesz.hu

vitorlazasmagazin.hu

videkize.hu

tvmusor.hu

hirvilag.hu

Bulvár

borsonline.hu

ripost.hu

metropol.hu

life.hu

she.hu

Szolgáltatás

ingatlanbazar.hu

freemail.hu

koponyeg.hu

videa.hu

reblog.hu

lapcentrum.hu

Rádió

radio1gong.hu

hirfm.hu